

MAGYAR TAGOK A ROMÁN MUNKÁSPÁRT/ROMÁN KOMMUNISTA PÁRT FELSŐ VEZETÉSÉBEN

Kulcsszavak: *Központi Bizottság; Román Kommunista Párt; pártvezetőség; magyar tagok; érdekérvényesítés*

BEVEZETÉS

Az 1945-öt követő időszakban a hatalmi monopóliumot szerzett Román Kommunista Párt (RKP)/Román Munkáspárt (RMP) nemzetiségpolitikája határozta meg a romániai magyar kisebbség mindennapjait.¹ 1945–1989 között az erdélyi/romániai magyarság nemzeti jogainak ügyében két eltérő szempont körvonalazódott. Egyrészt létezett a pártvonallal azonosuló személyek álláspontja, akik szerint a nemzeti jogok kérdése a „szocializmus építésén” belüli partikularitásnak számít, a jogérvényesülést pedig nyelvi kérdéssé redukálták. Másrészt a közgondolkodásban jelen volt az az álláspont is, hogy a romániai magyar kisebbség ügyét nemcsak a nyelvi jogok, hanem a saját intézményesség vagy népképviselőlet léte és jogilag kodifikált normák jelentik. Az első álláspontot például Fazekas János, míg a másodikat Jordáky Lajos képviselte.

Az RKP legszűkebb vezetésének, a titkárságnak tagjaként Fazekas János a RKP X. kongresszusa előtt a Kovászna megyei pártkonferencián elmondott beszédében az alábbi állította: „mi, a romániai magyar nemzetiség, akárcsak az ország többi nemzetisége, teljes egyenjogúságban élünk a szocialista román nemzettel közös hazánkban, a szocialista Romániában. Mindebből következik, hogy pártunk sohasem kezelte a nemzetiségi kérdést csak nevelési, ideológiai kérdésként, hanem a szocialista építés mindennapi gyakorlatának legszorosabb értelemben vett gazdasági, politikai, társa-

* ANTAL Róbert-István (1992), PhD, történész, levéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest, antal_r92@yahoo.com

1 A párt többször változtatott nevet, így a két világháború közötti időszakban Kommunisták Romániai Pártjának (KRP) nevezték, az 1945. októberi pártkonferenciát követően Román Kommunista Párt lett, 1948-tól, a Romániai Szociáldemokrata Párt balszárnyával való egyesülést követően, Román Munkáspártnak hívták, majd 1965-től, Nicolae Ceaușescu hatalomra jutását követően, ismét Román Kommunista Párt lett az elnevezése.

dalmi, kulturális és jogi kérdéseként”.² A beszédben arról is szólt, hogy a jogegyenlőség szerinte azt jelenti, hogy „részt veszünk az ország ügyeinek intézésben, vezetésben. Nemzetiségünk fiait ott találjuk nemcsak a községi, megyei és központi szervezetben, hanem a legmagasabb állami- és pártfórumokban, a Román Kommunista Párt Központi Bizottságában”.³ A pártdokumentumokban, határozatokban is megszövegezett álláspont, vagyis a hivatalos norma szerint a romániai magyarság, az államalkotó román lakossághoz hasonlóan, a Román Kommunista Párt diktatúrája alatt teljes jogegyenlőséget élvezett.

A pártvonalon kívülre szorított, az erdélyi magyarság informális elitjéhez tartozó Jordáky Lajos habár következetes kommunistának számított,⁴ mégis a romániai magyar nemzetiség számára teljes jogegyenlőséget kért. Szerinte a jogegyenlőség nem a pártstruktúrákban való jelentlétben mutatkozik meg, hanem a kétnyelvű közigazgatásban, a minden szintre kiterjesztett anyanyelvű oktatásban, külön kulturális intézményekben, sőt, külön nemzetiségi törvényben is. Szemléletének egyik legeklektantásabb példáját 1969. március 29-i naplóbejegyzése szemlélteti: „Magyarok vagyunk, s nem élhetünk magyarul. Emberek vagyunk, s az emberi lét lényegétől megfosztva élünk. Nem lehet elfogadni az ‘adagolt szabadság’⁵ princípiumát. Főleg nem egy nemzetiségnek, amely ismerte az önálló nemzeti és állami létet, társadalmat szervezett, és magasrendű kultúrát teremtett. Kétségtelen jelek vannak, amelyek azt bizonyítják, hogy a kultúra területén valamilyen jogkiterjesztés mutatkozik. Ady-ünnepségek, most majd Kőrösi Csoma ünnep, kiállítási plakátok kétnyelvű megjelenése, s még néhány hasonló jelenség. Ez azonban túl kevés. Két millió ember alapvető emberi jogairól van szó. Most is vallom, hogy az egész magyarságban kell gondolkodni s az ‘írástudók árulásának’ tekintem, ha kevéssel elégednek meg. Az itt élő magyarság szűkebb hazája Erdély: s itt egyenlőségnek, kétnyelvűségnek és önkormányzatnak kell kialakulnia. Ebből nem lehet engedni. De mikor ébred fel a mi gyáva s olcsón hallgatásra megvásárolt értelmiségünk nagyrésze”.⁶

A magyarok jelenléte a párt felső pártstruktúráiban ugyanakkor nem 1945-tel kezdődött. Már a két világháború közötti időszakban találhatunk a KRP felső vezetésében magyar nemzetiségű tagokat, sőt, azt is megkockáztathatjuk, hogy a felső

2 FAZEKAS JÁNOS: *A Román Kommunista Párt politikája – fejlődésünk és jogegyenlőségünk záloga* = uő: *A Román Kommunista Párt – a haza fiai testvériségének és barátságának, társadalmi és nemzeti egyenlőségének következetes harcosa*. Politikai, Buk., 1980. 233.

3 Uo. 236.

4 Jordáky életéről lásd ANTAL Róbert-István: *A nemzetét szerető szocialista. Jordáky Lajos (1913–1974)*. EME–Kriterion, Kvár, 2023 (a továbbiakban ANTAL: *Jordáky*).

5 Jordáky itt az 1968-at követő eredményekre, a Kriterion Kiadóra, a román tévé és rádió magyar nyelvű adására és *A Hét* folyóirat elindítására utalt.

6 Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kézirattár, Jordáky-hagyaték, I/22, 1969. március 29-i naplóbejegyzés.

vezetésben a magyarság ebben az időszakban volt a legdominánsabban jelen. Ekkor ugyanis három magyar nemzetiségű főtitkára is volt a KRP-nek: 1924–1928 között a Sáromberkén született Köblös Elek, 1940-ben a nagyváradi Breiner Béla, 1940–1944 között pedig a Tatrangon született, barcasági csángó, Fóris István. 1945-tel kezdődően, majd 1948-at követően a totalitárius diktatúra bevezetése időszakában a politikai monopóliumot a Román Kommunista Párt/Román Munkáspárt szerezte meg, ezért a magyar kisebbség képviselőinek egyetlen érdekérvényesítő csatornája csak a párt maradt.

Legelőször is fontos hangsúlyozni, hogy a romániai magyar kisebbség 1945 utáni történetében különbséget kell tenni a hivatalos vagy pártelit és az informális elit között. A hivatalos vagy pártelitbe a kormány tagjai, a miniszterek, a Központi Bizottság (KB, Comitetul Central) tagjai, illetve a fontosabb intézmények vezetői tartoztak. Ebbe a csoportba tartozott Vasile Luca (Luka László),⁷ Alexandru Moghioroș (Mogyorós Sándor), Fazekas János, Király Károly, Ion Vințe (Vincze János). A pártelit és az informális elit között létezett ugyanakkor egy eléggé széles csoport, amely a két korábbi határmezsgyéjén mozgott, és amelyet főként a politikai elithez „bekötött”, azaz felfelé jó kapcsolatokkal rendelkező intézményvezetők alkottak. Közülük kiemelhető például Domokos Géza, Létay Lajos vagy Hajdu Győző. Volt továbbá a romániai magyar kisebbség informális vagy elhallgattatott elitje, köztük Márton Áron és Mikó Imre, és mellettük széles kört alkottak azok a fontos pozíciókban lévő magyar káderek is, akik nem rendelkeztek legfelsőbb politikai funkciókkal, mégis nagy hatással voltak a magyar kisebbség hétköznapijaira. Itt leginkább a folyóirat-szerkesztőkre, egyetemi tanárookra vagy a kulturális szférában tevékenykedőkre gondolhatunk, köztük például a filozófus Gáll Ernő, a publicista Balogh Edgár, az író Méliusz József, a jogász Demeter János és Takács Lajos vagy a biológus Palocsay Rudolf. A magyar érdekérvényesítésnek azonban nemcsak „felső”, hanem „lenti” csatornái is voltak. Itt a párt helyi (tartományi, megyei, városi) szervezeteinek aktivistáira, a vidéki pártelitre gondolunk.⁸

FORRÁSOK ÉS MÓDSZEREK

Az alábbi írásban a társadalmilag és politikailag tagolt romániai magyar elitből csak a pártapparátushoz tartozó, a szigorúan vett politikusi „mesterséget” űző személyeket, közülük is elsősorban a pártkádereket és onnan is csak a legfelsőbb politikai

7 ANTAL Róbert-István: *A leghíresebb székely kommunista, Luka László (1898–1963) élete*. *Korunk* XXXVI(2025). 2. sz. 60–69.

8 NOVÁK Csaba Zoltán: *Aranykorszak? A Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikája (1965–1974)*. Pro-Print, Csíkszereda, 2011. 73.

funkciókat betöltőket, vagyis a magyar nemzetiségű KB-tagokat fogom elemezni. A vizsgálatot kezdetleges prozopográfiának is tekinthetnénk, ám szerencsésebb, ha a statisztikai vizsgálat fogalmát használjuk.⁹ A beszűkítő fogalomválasztás azért is indokolt, mert a prozopográfia nemcsak egy választott egyéncsoport adattárát jelenti, hanem törekvést arra is, hogy ezen meghatározott csoport közös tulajdonságait, esetleg tipikus életpályáivüket is felrajzolja. Ettől kezdve a prozopográfia nemcsak leíró, hanem szociológiai elemző módszer is. A biográfiával összehasonlítva megállapítható, hogy a prozopográfia nem elbeszélő műfaj, és nem egyetlen személy teljességre törekvő bemutatását kínálja, hanem egy jól körül határolt csoport minden szereplőjének kiválasztott tulajdonságait vizsgálja. A vizsgálandó csoportot jól körül kell tehát határolni (lehetőleg olyan tulajdonságot választani, ahol nem áll fenn adathiány), és meg kell határozni egy kontrollcsoportot, amelyhez viszonyítani lehet a vizsgálat eredményét. Jelen esetben a két csoport a magyar nemzetiségű KB-tagok és a Románia lakosságán belül a magyar nemzetiségűek/anyanyelvűek csoportja lesz. A prozopográfiai elemzés során mind a vizsgálati csoport, mind a kontrollcsoport megfelelően nagy kell, hogy legyen ahhoz, hogy statisztikai elemzést lehessen végezni rajta. Száz fő alatti prozopográfiai vizsgálat során rendkívül fontos, hogy ne értékeljük túl a kapott eredményt, ne vonjunk le túl általános konzekvenciákat.

A statisztikai vizsgálatom során 71 magyar nemzetiségű KB-tagot azonosítottam, melyek adataiból több kimutatást készítettem. Azokat kezeltem magyarként, akiket a bizottság tagjairól készült, életrajzi szócikkeket tartalmazó kötet magyar nemzetiségűnek jelölt meg.¹⁰ A kötet szócikkei a tagok káderlapjai alapján készültek – voltaképpen a káderlapok átiratai, a „vörös farok” nélkül¹¹ –, ezért vélelmezhető, hogy nemzetiségi hovatartozásukról a KB-tagok önként nyilatkoztak. A funkcióban eltöltött időtartamnál csak a legmagasabb pártstruktúrában (KB-tagság) eltöltött időszakot jelöltem, ám azt is szem előtt kell tartani, hogy szinte mindenki valamilyen felelős pozícióból (tsz-elnök, gyárigazgató, szerkesztő, egyetemi tanár) vált KB-taggá. A foglalkozásnál is az alapfoglalkozást vettem hivatkozási alapnak, funkcionáriusnak pedig azt, aki már az illegálitás időszakában vagy közvetlenül a második világháború

9 Rajae ANKoud: *Prosopography: An Approach to Studying Elites and Social Groups*. Al-Muntaqa: New Perspectives on Arab Studies. 3(2020). 1. sz. (May/June). 70–85. <https://www.jstor.org/stable/10.31430/almuntaqa.3.1.0070> (Utolsó megtekintés: 2025. 02. 19.)

10 *Membrii CC al PCR 1945–1989. Dicționar*. Coord. Florica DOBRE. Enciclopedică, Buc., 2004 (a továbbiakban *Membrii CC PCR*).

11 A vörös farok a pártállami időszak alatt azon viselkedési formának a megnevezése, amellyel egy átlagos szerző a cenzúra elvárásait teljesítve (például egy Ceușescu-idézet beszúráásával) megjelentethetett olyan írást is, amely nem felelt meg teljes mértékben a szocialista kiadáspolitikának. Jelen esetben a vörös farok levágása a KB-tagok „forradalmi érdemei” felsorolásának elhagyását jelenti.

után pártfunkcióban dolgozott. A KB-tagok nagy többségéről ugyanakkor elmondható, hogy mindenki egyben (párt)funkcionáriusnak is számított.

A kezdeti időszak – nevezzük Gheorghiu-Dej-korszaknak – vezető magyar káderei inkább az illegalitás éveiben szerzett érdemeiknek köszönhetően kerültek a felső vezetés sorai közé. Változás ebben a tekintetben is, mint minden másban, a Ceaușescu-korszakban következett be, amikor inkább a párttanfolyamot végzett aktivisták, illetve területi vezetők emelkedtek a legfelső vezetés soraiba.¹² A vizsgálat során tekintettel voltunk a párttagság megszerzésének időpontjára is, ugyanis különbséget kell tenni a két világháború közötti időszakban, azaz az illegalitásban párttaggá vált, valamint az 1945 után, a már legális pártba belépett, sőt, különösen az 1965 után bekeverültek között. Ez utóbbiak esetében további különbséget lehet tenni a pártapparátusból a Ceaușescu kegyéből kiesettek, nevezzük őket eufemisztikusan disszidenseknek (Fazekas János, Király Károly, Sütő András), és a pártapparátus, sőt, a felső vezetés tagjai között maradók (Fazekas Lajos, Gere Mihály, Koppándi Sándor, Hajdu Győző) között.¹³

Végül a statisztikai vizsgálat forrásait illetően egy pontosítás: a 71 KB-tag közé nem vettem be azokat, mint például Nicolae Goldberger (Miklós) és Valter Roman (Neulander Ernő), akik bár magyar anyanyelvű zsidó családba születtek, szocializációjuk román (és kommunista) identitásúvá formálta őket. Ugyanakkor a statisztikai vizsgálatot torzítja, hogy önkényesen olyan tagokat is magyar nemzetiségűként kezelttem, akik életük derekán asszimilálódtak a románság közé: Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan), Vincze János (Ion Vințe), Mihály Levente (Mihail Levente). Mivel azonban káderlapjaik nemzetiségi besorolásánál magyarként szerepeltek, ezért statisztikailag magyarnak számítottak.

12 Novák: *i. m.* 74.

13 Király Károly például különbséget tett a pártapparátusba ideológiai meggyőződésből, illetve a csupán karrierépítési szándékból belépettek között. Szerinte Ceaușescu az első években nyitott volt minden vezetőségi tag véleményére, később azonban türelme elfogyott, agresszív lett, a felszólalókba belefojthatta a szót. „Aki mégsem tudta befogni a száját, azt jó messzire elpenderítette a vezetéstől. Így jött létre egy második garnitúra: a bólogató jánosok köre, akiknek csak a karrier számított. Ide sorolom Manea Mănescu, akitől 4 év alatt a gyűléseken mást sem halottam: »Zseniális az ötlete, főtitkár elvtárs, csak egyetérteni tudok vele.« És 1989. december 22-én kezét csókolt neki.” Lásd KIRÁLY Károly: *Nyílt kártyákkal*. I. Sétatér Alapítvány, Pécs, 2013. 22–23. <https://mek.oszk.hu/11500/11587/> (Utolsó megtekintés: 2025. 02. 19.)

ROMÁN ÁLLAMSZOCIALISTA INTÉZMÉNYTÖRTÉNET ÉS A MAGYAR PÁRTVEZETŐK PORTRÉI

A kommunista pártok szervezőelve (demokratikus centralizmus) és szervezeti szabályzata alapján a párt legfőbb döntéshozó szerve a kongresszus volt. A kongresszusok közötti időszakban ugyanakkor ezt a funkciót a kommunista párt állandó szerve, a kongresszuson megválasztott Központi Bizottság plénuma látta el. A párthatalmi struktúra egészét tekintve a gyakorlatban ez fordítva működött: a fő döntéshozó a párt főtitkára és szűkebb köre (a titkárság, esetleg a Politikai Bizottság [PB, Biroul Politic] tagjai) volt, az általuk meghozott döntések a KB elé kerültek „megvitatásra”, majd KB-határozatok formájában napvilágot láttak. Az általában ötévente összehívott kongresszus csak legitimálta az időközben megszületett döntéseket.¹⁴ A párt statútuma szerint a KB plénumai közötti időszakban a PB, míg a napi munkavégzést és koordinációt a Titkárság felügyelte. Elviekben mind a Titkárság, mind a PB a KB két ülése között hozott intézkedéseiről köteles volt beszámolni a KB plénumának. Ám a fordított logikát követve, ez szinte soha nem történt meg.¹⁵ Például Sorin Toma, a központi pártlap, a *Scântea* főszerkesztője memoárjában le is írta, hogy „KB-tagnak lenni inkább szimbolikus jelentőségű volt, ugyanis a KB-nek nem volt valódi szerepe és hatalma. Nem számított döntéshozó fórumnak, ugyanis azok a Politikai Bizottságban vagy még inkább a szűk körben, a főtitkár és a körülötte levő személyek körében születtek. A KB-nek még döntés-előkészítő vagy konzultatív szerepe sem volt. Habár több mint egy évtizedet vettem részt a KB plénumain, egyetlen olyan esetre sem emlékszem, amelyen parázs vita lett volna”.¹⁶

Az intézményekben változás a Ceaușescu-korszakban következett be, hiszen új központi szerv jött létre. Voltaképpen a Politikai Bizottságot átnevezték Állandó Elnökségre (Prezidiul Permanent), a tagok pedig Ceaușescu köréből kerültek ki, amely a pártvezetés generációváltását is jelentette. A párt akkori statútuma szerint a kongresszusok közötti időszakban végrehajtó szerepet játszó KB plénumának ugyancsak felügyeleti hatásköre volt a Titkárság és az Állandó Elnökség fölött.¹⁷ A korszak végén (a hetvenes–nyolcvanas években) újabb politikai struktúra vált hangadóvá, a KB Központi Végrehajtó (Politikai) Bizottsága (KVB, Comitetul Politic Executiv).

14 *Membrii CC PCR*. 7–8.

15 Uo. 9.

16 Horia NESTORESCU-BĂLCEȘTI: *Structura conducerii superioare a Partidului Comunist Român. Dinamica remanierilor: 1944–1965*. I. 1944–1948. Arhivele Totalitarismului II(1994). 1–2. sz. 356. <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=1159219> (Utolsó megtekintés: 2025. 02. 19.)

17 *Membrii CC PCR*. 11.

1974-től az Állandó Elnökség is megszűnt, funkcióját pedig a KB KVB-ének Állandó Bűrója (Biroul Permanent) vette át.¹⁸

Ebben az állandóan változó és mindegyre újrastrukturálódó intézményi hálózatban a magyar nemzetiségű tagok profilját négy portréval kívánom szemléltetni.

Az első nem más, mint a párthierarchiában betöltött pozíciót és az ebből adódó mozgásteret maximálisan kihasználó kommunista, Fazekas János.¹⁹ Minthogy a Zsilvölgyi bányavidéken, Lupényben született, tehát szórványkörnyezetből származott (igaz gyerekkorban a Székelyföldön szocializálódott), ezért nemzeti identitása a kommunista pártfunkcionáriusokétól kicsit erőteljesebb volt. Karrierje során az ötvenes évek megbízható KB-küldöttjéből (az 1956-os magyarországi forradalom napjaiban például a Magyar Autonóm Tartomány székhelyén, Marosvásárhelyen tartózkodott, hogy az ottani állapotokat csillapítsa) a hatvanas évek elejére bukott politikusává vált, de karrierje a hatvanas évek közepétől ismét emelkedni kezdett. Ez megfelelt a romániai magyarokat jellemző általános tendenciának, ugyanis az 1956-os forradalom következtében a magyar kisebbségre nemzetbiztonsági kockázatként kezdtek tekinteni, ez pedig közvetve hatással volt a magyar káderekre is. Ennek következtében az újabb magyar elitek csak a Ceaușescu-korszak elejétől kerültek új integrációs pozícióba.²⁰

Párthú vezetőként a nemzeti érzésről mint az osztálykérdés mellékes vonatkozásáról gondolkodott: „A történelmi materializmusnak [...] filozófiai tétele arra tanít bennünket, hogy a szocialista hazafiság és a proletár nemzetköziség egységes ideológiát, legyőzhetetlen forradalmi erőt alkot” – írta egyik tanulmányában. „Ez azt jelenti, hogy igazi internacionalista csak az lehet, aki lelkes hazafi is. Aki nem szereti saját népét, amelyből született és amelynek soraiban nevelkedett, nem lehet jó internacionalista. Büszkén tekinteni a népre, amelyhez tartozol, dicsőséges harci múltjára és jelenlegi nagyszerű megvalósításaira, ápolni a haladó forradalmi hagyományokat, a népedet átható hazafiságot és internacionalizmust, magasztos, emberi, természetes és egyben szükséges és kötelező is, ha elismered – és el kell ismerned –, hogy a szocialista társadalom, amelyet építünk, annak az évszázados harcnak az eredménye, amelyet a román nép és az együttlakó nemzetiségek legjobb fiai vívtak.”²¹

Ugyanez cseng vissza Fazekasnak azon véleményéből is, hogy az 1968-tól létrehozott nemzetiségi szervezetek, esetünkben a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Taná-

18 Uo. 15.

19 Király Károly azon pártvezetőségi tagok közé sorolta Fazekas Jánost, akik Ceaușescuval szemben is mertek ellenvéleményt megfogalmazni. KIRÁLY: *i. m.* 23.

20 NOVÁK: *i. m.* 73.

21 FAZAKAS JÁNOS: *Közös hazánk felvirágoztatásának újabb lépcsőfoka* = uő: *A Román Kommunista Párt – a haza fiai testvériségének és barátságának, társadalmi és nemzeti egyenlőségének következetes harcosa*. Politikai, Buk., 1980. 216–217.

csa funkciója nem a romániai magyarság érdekeinek képviselete, hanem éppen ellenkezőleg, az a hivatásuk, hogy „biztosítsák a párt vezetésével a különböző nemzetiségű dolgozók még szélesebb körű részvételét a párt és az állam bel- és külpolitikájának kidolgozásában és alkalmazásában [...] E tanácsok megteremtése kiegészíti a nemzetiségek politikai egyenjogúságát, amely mint tudjuk, elsősorban abban áll, hogy legjobb fiaik tagjai pártunknak, a tömegszervezeteknek, képviselve vannak a helyi szervezetekben s a legmagasabb állami és pártfórumokon egyaránt [...] más szóval közvetlenül részt vesznek az ország ügyeinek intézésben, a hatalom gyakorlásában”.²² Mint látható, Fazekas a nemzeti jogegyenlőséget itt szintén csak a közigazgatásban való arányos részvétel kérdésének tekintette. Ugyanakkor, az illegalitásban „edződött” kisebbségi származású káderektől (Luka László, Mogyorós Sándor, Vincze János) eltérően, számára elsődleges szocializációja bizonyult fontosnak. Habár kommunis-tának tartotta magát, nemzeti identitása is fontos volt számára, saját magát „magyar patrónusi szerepkör”-ben látta, aki nemzetiségi társai számára kisebb ügyeket tudott kijárni, elintézni.²³

A második portré az ígéretes pártkarrierrel indító, majd disszidenssé váló Király Károly esete.²⁴ Király szórványból származott (Dicsőszentmártonban született), két elemi osztály elvégzését követően román tannyelvű állami iskolába került: „az anyanyelvi oktatás hiánya szinte egész életemre kihatott” – írta később memoárjában.²⁵ Az ő magaspolitikai karrierje a hatvanas évek végén, 1968-as Kovászna megyei első titkári kinevezésével, valamint 1969-es KB-taggá választásával indult el.²⁶ A legfelsőbb hatalom köréhez való tartozását saját vallomása bizonyítja legjobban: „1968–1972 között számos beszélgetésem volt Nicolae Ceaușescu pártvezérrel és államelnökkel, valamint Ion Gheorghe Maurer miniszterelnökkel”.²⁷ Elmondása alapján a magyar közösség hétköznapijainak javításért dolgozott: „Közvetlen és bizalmas kapcsolataim gyümölcseit Kovászna, vagyis Háromszék zömében magyar-székely lakosai élvezték. Elsősorban meg kell említeni a gazdasági fejlődést, iparvállalatok létesítését, különösen a gépgyártó, élelmezési, fa- és könnyűipar rohamos fejlődését. Nagyarányú lakásépítkezés kezdődött, közművesítés, szociális és kulturális létesítmények jöttek létre. És nem utolsósorban a jó kapcsolatokat politikai engedményekre is felhasználhat-tam”.²⁸

22 Uo. 243–244.

23 NOVÁK: *i. m.* 80.

24 NOVÁK Csaba Zoltán: *Az utazó. Utak és állomások, képek Király Károly politikai karrierjéből.* Korunk XXXVI(2025). 2 sz. 80–90.

25 KIRÁLY: *i. m.* 10.

26 Uo. 15.

27 Uo.

28 Uo. 15–16.

A pártvezetéssel való szakítását több tényező határozta meg: a párt resztalinizálása, a személyi kultusz erősödése, a gazdaságpolitikai centralizáció, de leginkább a nemzetiségi kérdésben történt erőteljes változás, azaz a román nacionalizmus erősödése és a homogén nemzetállam megteremtésének kívánsága. „1971 nyarán külön megbeszélésem volt Nicolae Ceaușescuval a kisebbségi etnikai kérdésekről, s terítékre került az oktatásban folyó román nemzeti szupremácia, az önálló magyar iskolák felszámolása, az osztálylétszámok csökkentése, a szakiskolák és szaklíceumok anyanyelvű oktatásának megszüntetése, a főiskolai intézetek, fakultások anyanyelvű oktatásának elszorvasztása, majd megszűnése. Ceaușescu látszólag elfogadta érveimet és Leonte Răutu miniszterelnök-helyettesnek a jelenlétében kiadta az utasítást egy tanulmány elkészítésére és az általam felvetett sérelmek orvoslására. Szó szerint így hangzott Ceaușescu utasítása: »Răutu, itt van nálam Király, és felvetett egy egész sor kérdést a magyar nyelvű oktatással kapcsolatban. Az érveit elfogadtam, és igazat adok neki. Sürgősen készítetek tanulmányt és fogalmazzatot meg javaslatokat. Még az ősztől, az 1971-es iskolai tanévtől vissza kell állítani a szakiskolákban és szaklíceumokban a magyar nyelvű oktatást.«”²⁹

A harmadik portré a végig a hatalom berkeiben maradt Gere Mihályé (ő még 1989 november–decemberében is KB-tag volt). Fazekas Jánossal vagy Király Károlylyal szemben Gere Mihály szocializációját sokkal inkább a szórvány és a többnyelvű környezet (Temesváron született) határozta meg, ezért sem olyan hangsúlyos nála a romániai magyar kisebbség külön érdekeinek léte. Gere Mihály karrierje a tipikus pártfunkcionárius életútját szemlélteti, aki egyre csak emelkedett a ranglétra különböző fokain, és a Ceaușescu-féle vezetés felé tanúsított hűsége okán 1989-ig a pártvezetés része maradt.³⁰ 1986-ban például úgy nyilatkozott, hogy a nemzetiségi kérdést a Ceaușescu-féle pártvezetés „humanista módon” oldotta meg.³¹ „Nemrég értesültem az egyre gyakrabban határon túlról ismételt állásfoglalásokról, amelyek meghamisítják a román történelmet, a szocialista Románia valóságát, és azt, hogy hogyan lett megoldva a nemzetiségi kérdés;³² mindezek rágalmazásnak és a belpolitikánkba való kéretlen beavatkozásnak számítanak.”³³

Az utolsó portré kilóg a klasszikus pártbürokraták sorából, éppen ezért mint egzotikumot választottam az ismertetésre kerülő KB-tagok közé. Nagybányai száрма-

29 Uo. 17–18.

30 Király Károly például elmesélte, hogy az 1972-es önkéntes lemondását követően felkereste őt Gere, és arról próbálta meggyőzni, hogy ne dobja el az általa felhalmozott politikai tőkét, hanem kérjen bocsánatot Ceaușescutól, hogy az visszafogadhasa a hatalom soraiba. Uo. 31–32.

31 GERE Mihály: *Conducătorul iubit, stima și recunoștința tuturor fiilor patriei*. România Liberă XLIV(1986). 12822. sz. (jan. 25.) 3.

32 Gere itt az éppen megjelent háromkötetes *Erdély története* című munkára utalt.

33 GERE: i. m. 7.

1. kép. A Román Kommunista Párt X. Kongresszusán (1969. augusztus 6–12.) megválasztott Központi Bizottság. / The elected Central Committee at the Xth Congress (6–12 of August 1969) of the Romanian Communist Party. / Comitetul Central al Partidului Comunist Român la Congresul al X-lea al P.C.R. din august 1969 (6–12 august 1969). Kép forrása: Fototeca Online a comunismului românesc. Cota: 96/1969.

zása folytán a szintén többnyelvű környezetben szocializálódott, mára már elfelejtett Vida Géza szobrászról van szó. 1980-as halálát követően a központi magyar napilapban megjelent nekrológja nemcsak művészeti munkásságát, hanem politikai tevékenységét is méltatta. Eszerint már 1932-től párttag volt, és már a két világháború közötti időszakban többször letartóztatták. Legfontosabbnak ugyanakkor a spanyol polgárháborúban való részvétele bizonyult, hiszen a lap ki is emelte, hogy „román önkéntesek sorában” vett részt a spanyol polgárháborúban.³⁴

Király Károly sommás jellemzésével egyetértve kijelenthető, hogy „a magyarság soraiból származó állami és társadalmi aktivisták zöme áldozata lett a pártfegyelemnek, az ideológiának”.³⁵ A pártvezetésben való fizikai jelenlétén túl a tagok érdekérvényesítési munkáját a vezető pozíciókban levő párttagok cselekvési lehetősége jelentette. Vagyis az, hogy „mit képes és tud tenni az adott káder az adott pozícióban, milyen hatáskörrel rendelkezik. A pártvezetés ultracentralizált szerkezetében viszonylag kevés olyan pozíció létezett, amelyből tényleges, kezdeményező szintű munkát lehetett folytatni”.³⁶ Ilyen pozícióval a központi apparátusban csak Fazekas

34 Vida Géza. Előre XXXVI(1980). 10101. sz. (máj. 14.) 5.

35 KIRÁLY: i. m. 34.

36 NOVÁK: i. m. 79.

János és Gere Mihály rendelkeztek, míg a helyi nomenklatúrában betöltött előjárói pozíció, például a megyei első titkárság, ha jó központi kapcsolatrendszerrel párosult, szintén fontos érdekérvényesítő lehetőségeket rejtett magában.³⁷

A NEMZETISÉGI KÉRDÉS AZ ÁLLAMSZOCIALIZMUS ALATT

Míg az államszocialista időszak első évtizedét a klasszikus sztálini nemzetiségpolitika határozta meg, melynek értelmében a kisebbségek saját nyelvükön és a párt központi szerveinek alárendelt saját intézményeikben építik a szocializmust,³⁸ már 1956-ot követően megváltozott a párt nemzetiségpolitikája. Ekkorra kiderült, hogy a romániai magyarság nem a román államépítés céljainak megfelelően integrálódott, ezért a közösséget biztonságpolitikai kockázatként kezdték kezelni.

A hatvanas évek közepétől az RKP vezetősége a szocialista nemzet (națiunea socialistă) új fogalmát emelte be a köztudatba. Ez a már Gheorghiu-Dej-korszakban elkezdett román nemzetépítés továbbgondolt, ideológiailag letisztázott célja volt. A pártvezetés elsősorban Románia külpolitikai pozíciót, különutasságát kívánta ezzel erősíteni. Ugyanakkor a szocialista nemzet fogalma körüli viták befolyásolták a román nemzet és az együtt élő nemzetiségek kapcsolatát is. A nyilvánosságra hozott definíció szerint „a nemzet (națiune) olyan emberi közösség, amelyet nyelvi, területi, gazdasági és ebből fakadóan lelki kötelékek tartanak össze. A nemzet mint olyan szigorúan társadalmi jelenség, nem rendelkezik sem etnikai, sem pedig faji jelleggel. A román állam egységes nemzetállam. A román nép mellett együtt élő nemzetiségek is élnek az országban. Ezek a csoportok nem képeznek elkülönülő részeket, hanem a románsággal együtt élnek az ország különböző régióiban. Az együtt élő nemzetiségek jelenléte nem változtat az ország nemzetállam jellegén”. Ennek értelmében elismerték a nemzetiség létét, azonban tagadták a kollektív önazonosság, a kollektív jogok szükségességét, a nemzetiségeket a román nyelvű nemzetállam partikularizmusának tartották. Végül még egy fogalmat hozzárendeltek a szocialista nemzet körüli diskurzushoz: a szocialista hazafiságot (patriotism socialist). Ezzel leginkább legitimáló, mobilizáló jelentést akartak adni az állami vezetésnek, vagyis közös mítoszok, tulajdonságok, a közös haza szocialista adaptációját próbálták meg átadni az összes állampolgárnak.³⁹

A szocialista nemzettel összefüggésben az erdélyi magyarság soraiban ismét lefolytatták az ún. „romániaiságvitát” is, mely fogalom a két világháború közötti előz-

37 Uo.

38 Az elképzelés legeklektikusabb példája a Magyar Autonóm Tartomány léte volt. Stefano BOTTONI: *Sztálin a székelyeknél*. Pro Print, Csíkszereda, 2008.

39 ANTAL: *Jordáky*. 299.

ményekre tekintett vissza (Gaál Gábornak a *Korunk*ban a harmincas években megjelentetett irodalmi kritikáira). A vita a hatvanas évek végén zajló irodalmi (politikai) tematizáció volt, amely az erdélyi magyar irodalom és a magyarországi irodalom közötti kapcsolatot csupán nyelvi azonosságra redukálta, az erdélyi magyar irodalmat pedig a romániai irodalom magyar nyelvű „sajátosságának” tekintette. Másrészt pedig a hivatalos irodalomszemlélet bírálta a Magyarországon ekkor kialakult „kettős kötődés” irodalmi tételét, amely szerint az erdélyi magyar irodalom csupán megjelenési helye miatt kötődik a román irodalomhoz, azonban nyelve, kultúrája miatt a magyar irodalom része, és azt a román szuverenitásba való beavatkozásnak tartotta.⁴⁰ Ennek egyik megnyilvánulása a magyarországi folyóiratok, lapok romániai forgalmazásának akadályozása volt.

1968-ban a magyarországi írószövetség „kettős kötődés”-elméletére a hivatalos romániai magyar pártelit (de az informális kulturális elit is) válaszolni kényszerült.⁴¹ A kettős kötődés hangoztatása nem volt összhangban a már korábban kialakított „szocialista nemzet” fogalmával, hiszen ez utóbbi szerint az ország azonos gazdasági, társadalmi és pszichikai jellemzői következtében a romániai magyar irodalom csak nyelvében és hagyományaiban volt némileg eltérő szelete az egységes romániai irodalomnak és a román szocialista nemzetnek. A válaszádsra a leginkább párthű véleményt képviselő Hajdu Győző és Gálfalvi Zsolt lettek kijelölve, akik az *Igaz Szó*ban tolmácsolták a Magyar Írószövetség felé az RKP válaszát: „A romániai magyar irodalom szerves része Románia Szocialista Köztársaság kultúrájának, fejlődését ugyanazok a politikai-társadalmi körülmények alakítják, mint a vele termékeny kölcsönhatásban növekvő román irodalomét. Vitathatatlan azonban az is, hogy a romániai magyar irodalom – az előbbieken körvonalazott elvi-eszmei egységen belül – sajátos arcú, sajátos hagyományai, nemzeti vonásai vannak. Sajátosságai közé tartozik az is, hogy benne a haladó hazai irodalmi örökség mellett tovább él az a hagyomány, melyet a testvéri Magyar Népköztársaság irodalma magáénak vall”.⁴²

Fazekas János 1968-ban, Ceașescu székelyudvarhelyi látogatása során, a megyei pártelit felszólalásait követően maga is lojalításáról biztosította a pártvezetést, és cáfolta a Magyar Írószövetség kettőskötődés-tézisét. „Íme, milyen is a mi pártunk! Éppen ezért innen Udvarhelyről, ebből az ősi és régi városból jelentem ki a lehető leghatározottabban, hogy nem értünk egyet azokkal a magyarországi, budapesti vagy más országokból származó újságírókkal, akik nacionalizmussal vádolják pártunkat.”⁴³

40 Tóth Sándor: *Rólunk van szó*. Kriterion, Buk., 1980. 262–283.

41 Földes György: *Magyarország, Románia és a nemzeti kérdés 1956–1989*. Napvilág, Bp., 2007. 101.

42 GÁLFALVI Zsolt–HAJDU Győző: *Felelősség azonos eszmények szolgálatában*. Igaz Szó XVI(1968). 8. sz. 250.

43 Fazekas János beszédét idézi Novák: *i. m.* 51.

A MAGYAR NEMZETISÉGŰ KB-TAGOK STATISZTIKAI VIZSGÁLATA

A 71 tag származás szerint az alábbi módon oszlik meg:

Születés	Arány
Többségi terület (Székelyföld és Partium)	39,43%
Szórvány	59,15%
Egyéb ⁴⁴	1,4%

1. táblázat. A KB-tagok származás szerinti megoszlása

Mint látható, a magyar nemzetiségű párttagok több mint fele szórványkörnyezetből származik, és kicsit több mint harmaduk tekinthető többségi környezetből származónak. Ez valószínűleg magyarázza a nemzetiségi kérdésben vallott „semlegességüket” is. Ha regionális bontásban vizsgáljuk a magyar KB-tagokat, akkor 29,57%-uk a tág értelemben vett Székelyföldről (Marosvásárhellyel együtt), míg a maradék 70,42% a többi erdélyi megyéből származik. Az adatok tehát a felső vezetésben részt vevő magyar tagok között az „erdélyiek” dominanciáját jelzik, a székely megyék rovására.

A pártba belépések időpontját vizsgálva megállapítható, hogy a Kommunisták Romániai Pártjába az 1945 előtti illegalitás éveiben (1920–1945) a magyar KB-tagoknak 14%-a már belépett (itt főleg a régi, kipróbált párttagokról van szó: Luka László, Mogyorós Sándor, Vincze János stb.). A klasszikus sztálinista időszakban (1945–1965, azaz a Dej-korszak) 69% lett párttag, míg a Ceușescu-korszakban csupán a KB-tagok 8,4%-a lett párttag. A Dej-korszak azért annyira felülreprezentált, mert sokan 1945-ben léptek be a pártba,⁴⁵ de magas funkcióhoz csak később, a Ceușescu-korszak elején jutottak.

Az államigazgatás legfelsőbb szintjére (miniszteri pozíció) ugyanakkor csak a magyar KB-tagok 11%-a, azaz nyolc személy jutott: Luka László, Mogyorós Sándor, Szenkovics Sándor, Vincze János, Fazekas János, Gere Mihály, Uglár József és Fazekas Lajos. A párt legfelsőbb szervének tekintett Titkárságba még kevesebben, azaz hatan kerültek be (8,4%). Kicsit jobb a helyzet, ha megnézzük a KB-tagoknak a Nagy Nemzetgyűlésben való részvételét (mai fogalmaink szerint a parlamenti képviselőség), bár, a KB-tagsághoz hasonlóan, ez a funkció is súlytalannak számított. A 71 vizsgált személyből 44-en a Nagy Nemzetgyűlésben is képviselők voltak (61,97%).

44 Răceanuné Papp Ilona például 1911-ben a magyarországi Makón született.

45 Ilyen volt például a Magyar Autonóm Tartomány tartományi pártvezetőjének, Csopor Lajosnak is az esete, aki hivatalosan csak 1945-ben lett párttag, bár már előtte is párt-szimpatizánsnak számított.

Szólni kell továbbá azon KB-tagokról is, aki kiestek a pártvezető bizalmából. Két személytől (a magyar KB-tagok 2,8%-a) – Luka Lászlótól 1952-es börtönbüntetése, Răceanu Papp Ilonától pedig 1958-as pártkizárása következtében – megvonták a párttagságot, Király Károly pedig (a magyar KB-tagok 1,4%-a), lemondva tisztségéről, belső disszidenssé vált. Ők hárman (az összes tag 4,2%-a) estek tehát ki a párt vezetőjének bizalmából, és veszítették el állami tisztségeiket.

A KB magyar nemzetiségű tagjai esetében a pártfunkcióban eltöltött idő két hónaptól⁴⁶ (7,04%) 20–30 évig (16,90%) terjedt. Harminc éven keresztül a felső pártstruktúrai tagságot egyedül Fazekas Jánosnak sikerült abszolválnia. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a vizsgált személyekből 34-en (47,88%) csak a KB póttagjai lettek, míg póttagból rendes KB-tagga 37-en (52%) avanszáltak.

Osztályhelyzet tekintetében a magyar nemzetiségű KB pót- és rendes tagok 42%-a eleve értelmiségi volt vagy azzá vált, míg 34-en (47,88%) munkás háttérrel rendelkeztek, és utólag váltak funkcionáriusokká vagy értelmiségiekké. Szorosan vett földművelő három személy (4,2%), két KB-tag pedig tisztviselő (1,4%) volt.

Osztályhelyzet/származás	Arány
Értelmiségi	42,25%
Munkás	47,88%
Földművelő	4,2%
Tisztviselő	2,8%
Ismeretlen	2,8%

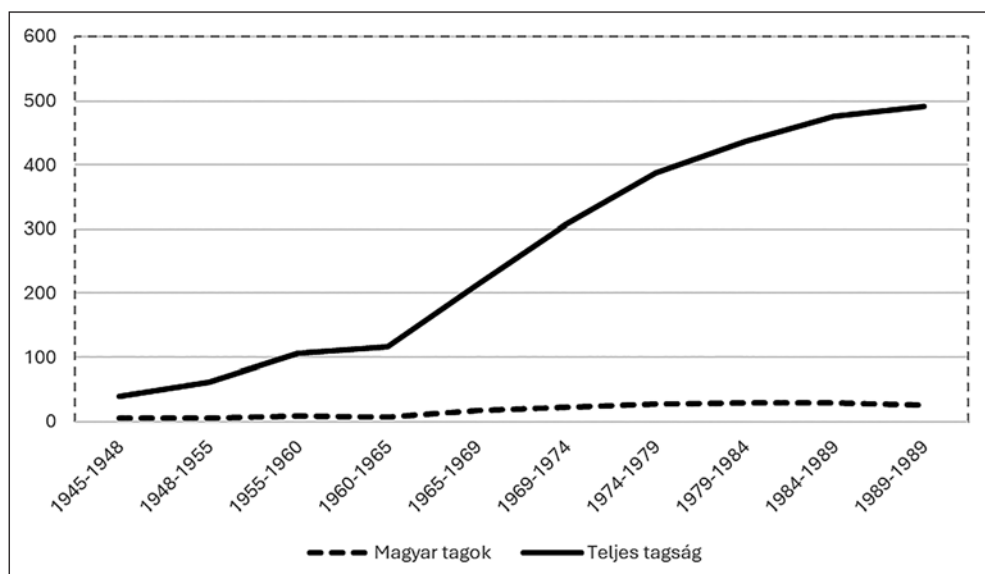
2. táblázat. A KB-tagok osztályhelyzet szerinti megoszlása

A jelentős értelmiségi többség ugyanakkor csak a Ceaușescu-korszak fejleménye, részint a párt- és államigazgatás professzionalizációja következtében, részint mert az értelmiségiek nagy része karriervágyból vált párttaggá, és lépett elő a párt hierarchiájában. Sőt, a Ceaușescu-korszakban – az akkor is érvényes azon előírás ellenére, hogy bizonyos foglalkozási csoportok és a párt bázisának tekintett „munkásosztálybeliek és dolgozó parasztok” is legyenek jelen a párttagság soraiban – az óriási létszámúra duzzasztott Központi Bizottság értelmiségi túlsúlyúvá vált, amely tendencia a magyar tagok esetében is megmutatkozott.

A KB-tagság tekintetében törés figyelhető meg a Dej-, illetve a Ceaușescu-korszak között. Egyrészt idővel nőtt a KB-tagok létszáma, hiszen az 1960-as RMP III. kongresszusán megválasztott 110 tagról már a Ceaușescu 1965-ös megválasztását legitimáló IX. RKP-kongresszus szinte a duplájára (196 tagra) növelte a KB-tagok számát, hogy aztán minden kongresszuson tovább bővüljön a taglétszám. Más-

46 Az RKP XIV. pártkongresszusa, azaz 1989 novembere és az 1989. decemberi forradalom közötti időszakot jelöli.

részt a kezdeti magyar felülreprezentáltság (11%) a Dej-korszak végére mérséklődött, a magyar KB-tagok ki is kezdtek szorulni a hatalomból (lásd Fazekas János esetét), hogy aztán a Ceușescu-korszak elejére újra látványosan megugorjon a magyarok aránya (9,1%), amit aztán lassú csökkenés követett. Az utolsó pártkongresszuson a magyar KB-tagok aránya már csak 5% körüli volt. Az alábbi ábra a magyar tagoknak az arányát mutatja a folyamatosan növekvő KB-össztagság viszonyában:

1. ábra. A magyar tagok aránya a teljes KB-tagsághoz viszonyítva

ÖSSZEGZÉS

A vizsgálat következtében több általános tendenciára is felfigyelhettünk. Az egyik, hogy a magyar KB-tagok aránya az ország összlakossága nemzetiségi arányaihoz viszonyítva folyamatosan ingadozott: volt, hogy a magyar KB-tagok aránya az összlakossághoz képest felülreprezentált volt, máskor viszont messze alatta maradt (5%). Mint láthattuk, a KB-tagok nagy többsége többnyelvű környezetből származott, a nemzetiségi jogi kérdésben ezért is voltak „megértőbbek” a pártvezetéssel és a többségi román állásponttal szemben. Ugyanakkor nemcsak a születési hely szórvány vagy többségi volta, hanem a regionális különbségek is ebbe az irányba mutattak: a KB-tagoknak csupán az egynegyede származott a Székelyföldről, a nagy többség belső-erdélyi és partiumi volt. A vizsgálatból az is kiderült, hogy voltak olyan KB-tagok, akik csak két hónapig birtokolták ezt a szimbolikus funkciót, más tagok viszont akár 20–30 éven keresztül is KB-tagok maradhattak.

Az 1945–1989 közötti időszakban a KB-tagság csak szimbolikus pozíció volt, valódi hatalommal inkább a titkársági tagok vagy a miniszterségig jutott magyar vezetők rendelkeztek. Mindez nem jelenti azt, hogy a magyar nemzetiségű KB-tagoknak nem lett volna olyan befolyásuk, amelyet klientúrájuk támogatására fordíthattak volna (különböző állások megszerzése, építőanyagok kiutalása, papír stb.). És nem utolsósorban, a magyar nemzetiségű központi bizottsági tagok számára meghatározónak bizonyult az a kapcsolati háló is, amelyet e tisztségeik révén is kialakíthattak maguk körül (lásd Domokos Géza, Hajdu Győző vagy Király Károly eseteit).

FÜGGELEK

1. Kongresszusok, pártkonferenciák

Pártkongresszus	Év	Időtartam	Tagok száma	Magyar tagok	Magyarok aránya
pártkonferencia (1945)	1945–1948	4 évre	35	Luka László, Mogyorós Sándor, Rangetz József, Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan) ⁴⁷	11,4%
Az RMP I. kongresszusa (1948. február) ⁴⁸	1948–1955	8 évre	57	Luka László, Mogyorós Sándor, Rangetz József, Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan) <i>Póttag:</i> Vince János ⁴⁹	8,7%

47 *Pártunk Országos Konferenciája megválasztotta központi vezető szerveit.* Igazság 1945. okt. 28. 6.

48 A következő, immár valóban kongresszus a Román Kommunista Párt és a Romániai Szociáldemokrata Párt egyesülését/beolvasztását szentesítő 1948. februári (az RMP I.) kongresszus volt. Megjegyzendő, hogy az RSZDP korábban működő Országos Magyar Bizottságából egyetlen magyar származású tag sem került be az immár egyesített állampárt vezető struktúráiba.

49 *Ana Pauker záróbeszédével véget ért a Román Munkáspárt kongresszusa. Megválasztották a Központi Bizottságot.* Romániai Magyar Szó II(1948). 145. sz. (febr. 26.) 1.

Pártkongresszus	Év	Idő-tartam	Tagok száma	Magyar tagok	Magyarok aránya
Az RMP II. kongresszusa (1955. december)	1955–1960	5 évre	96	Barna János (Ioan), Csupor Lajos, Fazekas János, Kovács György, Mogyorós Sándor, Muzsik Mihály, Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan) <i>Póttag:</i> Răceanu Ilona ⁵⁰	8,3%
Az RMP III. kongresszusa (1960. június)	1960–1965	5 évre	110	Csupor Lajos, Fazekas János, Kovács György, Mogyorós Sándor, Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan), Szenkovics Sándor <i>Póttag:</i> Mihály Levente ⁵¹	6,3%
Az RKP IX. kongresszusa (1965. július) ⁵²	1965–1969	4 évre	196	Csupor Lajos, Fazekas János, Gere Mihály, Kovács György, Mihály Levente, Mogyorós Sándor, Szilágyi Levente (Leontin Sălăjan), Szenkovics Sándor, Stöffel Imre, Uglár József <i>Póttagok:</i> Fazekas Lajos, Kiss István, Kőműves János, Létay Lajos, Szabó Imre, Szilágyi Dezső, Takács Lajos, Vida Géza ⁵³	9,1%

50 *Befejezte munkálatait a Román Munkáspárt II. kongresszusa.* Előre IX(1955). 2549. sz. (dec. 29.) 1.

51 *A Román Munkáspárt III. kongresszusa befejezte munkálatait.* Előre XIV(1960). 2927. sz. (jún. 26.) 1.

52 Gheorghe Gheorghiu-Dej 1965. márciusi halálát követően, azon év júliusában került sor a Román Kommunista Párt – immár a két világháború közötti időszak kongresszusainak a számozásához visszatért sorrend szerinti – IX. kongresszusára. Ekkorra Nicolae Ceușescu főtitkárrá választását a vezető szervek már végrehajtották, a kongresszus csupán legitimálta az adott helyzetet.

53 *A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának tagjai.* Előre XIX(1965). 5515 sz. (júl. 25.) 3.

Pártkongresszus	Év	Idő-tartam	Tagok száma	Magyar tagok	Magyarok aránya
Az RKP X. kongresszusa (1969. augusztus)	1969–1974	5 évre	285	Delimán Erzsébet, Fazekas János, Fazekas Lajos, Gere Mihály, Király Károly, Kovács György, Létay Lajos, Mihály Levente, Szenkovics Sándor, Stöffel Imre, Szabó Imre, Szilágyi Dezső, Uglár József, Vida Géza <i>Póttagok:</i> Domokos Géza, Fejes Gyula, Kiss István, Kovács B. Mihály, Nagy Pál, Péterfi István, Sütő András, Szotyori Ernő, Takács Lajos ⁵⁴	8,0%
Az RKP XI. kongresszusa (1974. november) ⁵⁵	1974–1979		361	Bucur Julianna, Czégé Sándor, Fazekas János, Fazekas Lajos, Fejes Gyula, Gere Mihály, Létay Lajos, Mihály Levente, Nagy Ferdinánd, Nagy Pál, Péterfi István, Szenkovics Sándor, Szabó Imre, Szilágyi Dezső, Szotyori Ernő, Uglár József, Vida Géza <i>Póttagok:</i> Barta András, Domokos Géza, Füstös Imre, Koppándi Sándor, Molnár Imre, Sütő András, Szász József, Takács Lajos, Tyukodi István ⁵⁶	7,2%

54 *A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának plenáris ülése.* Előre XXIII(1969). 6774. sz. (aug. 13.) 2.

55 1974-ben, immár megváltozott politikai környezetben, azaz ideológiai szigor mellett, valamint a párt dinasztizálódásának jegyében zajlott az RKP XI. kongresszusa. Ekkor került például az RKP Végrehajtó Bizottságába Nicolae Ceaușescu főtitkár felesége, Elena Ceaușescu is.

56 *Az RKP Központi Bizottságának plenáris ülése.* Előre XXVIII(1974). 8415. sz. (nov. 30.) 2.

Pártkongresszus	Év	Idő-tartam	Tagok száma	Magyar tagok	Magyarok aránya
Az RKP XII. kongresszusa (1979. november) ⁵⁷	1979–1984	5 évre	408	Bucur Julianna, Czégé Sándor, Fazekas János, Fazekas Lajos, Fejes Gyula, Gere Mihály, Létay Lajos, Nagy Ferdinánd, Szabó Imre, Szabó József, Szilágyi Dezső, Szotyori Ernő, Uglár József, Vida Géza <i>Póttagok:</i> Barta András, Csillag Endre, Domokos Géza, Fodor Ferenc, Hadnagy János, Koppándi Sándor, Korodi István, Kovács József, Molnár Imre, Sütő András, Szabó Irén, Antal-Vincze Szanda, Szappanyos Ilona, Szekres Sándor, Tóth Emil Ferdinánd ⁵⁸	7,1%

57 A következő, sorszám szerint a XII. RKP-kongresszus főként arról híresült el, hogy az egyetlen még pozícióban levő volt illegalista, Constantin Pârvulescu, miután nem kapott felszólalójogot a Kongresszus plénuma előtt, a kongresszus törvénytelenégeire hivatkozva, durván megtámadta az újraválasztott főtitkárt, Nicolae Ceaușescu. Lásd erről a felvételt: <https://www.youtube.com/watch?v=5q5nZ1nV1aM> (utolsó megtekintés: 2025. 02. 22.)

58 *Az RKP Központi Bizottságának plenáris ülése. Előre XXXIII(1979). 9957. sz. (nov. 25.) 2.*

Pártkongresszus	Év	Idő-tartam	Tagok száma	Magyar tagok	Magyarok aránya
Az RKP XIII. kongresszusa (1984. november)	1984–1989	5 évre	446	Bucur Julianna, Czégé Sándor, Fazekas Lajos, Fejes Gyula, Gálpál Zsuzsánna, Gere Mihály, Koppándi Sándor, Létay Lajos, Molnár Imre, Nagy Ferdinánd, Párdi György, Rab István, Szabó Imre, Szász József, Szilágyi Dezső, Uglár József <i>Póttagok:</i> Bors Rozália, Brisc Katalin, Csillag Endre, Csucsuj Piroska, Ferencz Anna, Fülöp Károly, Hadnagy János, Hajdú Julianna, Hajdu Győző Viktor, Korodi István, Páll Árpád, Szabó Sándor, Szabó Irén, Tóth Emil Ferdinánd ⁵⁹	6,7%
Az RKP XIV. kongresszusa (1989. november) ⁶⁰	1989–1989	két hónap	466	Czégé Sándor, Lipták Julianna, Bucur Julianna, Szilágyi Dezső, Nagy Ferdinánd, Tóth Emil Ferdinánd, Csillag András, Rab István, Koppándi Sándor, Szász József, Fejes Gyula, Molnár Imre, Uglár József, Gere Mihály, Fazekas Lajos <i>Póttagok:</i> Szabó Imre, Korodi István, Csucsuj Piroska, Páll Árpád, Sükösd Anna, Molnár József, Dávid Anna, Hadnagy János, Hajdú Julianna, Varga József, Szabó Sándor ⁶¹	5,5%

59 *Az RKP Központi Bizottságának plenáris ülése.* Előre XXXVIII(1984). 11506. sz. (nov. 24.) 2.

60 Az utolsó kongresszusra 1989 novemberében került sor, a megválasztott pártvezetőség azonban csak két hónapig tevékenykedhetett, ugyanis 1989 decemberében összeomlott a román kommunista rendszer.

61 *A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának tagjai és póttagjai.* Előre XLIII(1989). 13 058. sz. (nov. 26.) 2.

2. A Román Kommunista Párt/Román Munkáspárt Központi Bizottságának magyar származású rendes és póttagjainak listája⁶²

Antal-Vincze Szanda – 1920, Kisiratos, Arad megye; agrártechnikus. 1946-tól párttag, a kisiratosi tsz elnöke. 1979–1984 között a KB póttagja. (*Membrii CC PCR*. 555.)

Barna Ioan (János) – 1920, Aninósza, Hunyad megye; bányász. 1945 októberétől RKP-tag, először az ifjúsági osztályon dolgozott. 1949-től az aninószai helyi bányászszakszervezet elnöke, majd a Hunyad megyei KISZ vezetőségi tagja. 1957-től nagy nemzetgyűlési képviselő. KB-tagsága egyetlen ciklust ölel fel: 1955–1960. (*Membrii CC PCR*. 85.)

Barta András – 1927, Felőr, Beszterce-Naszód megye; termelőszövetkezeti (tsz) mezőgazdasági munkás. 1957-től párttag, több mint húsz éven keresztül a felőri tsz elnöke. 1961-től nagy nemzetgyűlési képviselő. KB-tag, két cikluson keresztül (1974–1984). (*Membrii CC PCR*. 85.)

Bence Katalin Terézia (Bențe Ecaterina) – 1939, Szatmárnémeti; eredetileg varrónő, de felsőbb pártiskolát és egyetemi tanulmányokat is végzett. 1959-től párttag, Szatmár és Máramaros megyei pártszervezetek vezetőségi tagja. KB-póttag, egyetlen cikluson keresztül (1979–1984). (*Membrii CC PCR*. 96.)

Bors Rozália (Rozalia) – 1933, Marosvásárhely; elektrotechnikus-mérnök. 1961-től párttag, megyei pártbizottsági, illetve néptanácsi tag, 1965–1969 között nagy nemzetgyűlési képviselő. KB-tag egy cikluson keresztül (1984–1989). (*Membrii CC PCR*. 109.)

Brisce Katalin Ilona (Ecaterina Ileana) – 1946, Nagykároly; építőipari technikus. 1967-től párttag. KB-tag egy cikluson keresztül (1984–1989). (*Membrii CC PCR*. 114.)

Bucur Julianna (Iuliana) – 1938, Temesvár; eredetileg varrónő, később textilipari mérnök. 1955-től párttag, 1975–1989 között nagy nemzetgyűlési képviselő. KB-póttag fél cikluson keresztül (1972–1974), majd KB-tag (1974–1989). (*Membrii CC PCR*. 116.)

62 Minden személy esetén közöljük születésének időpontját és helyét, eredeti foglalkozását, illetve a párton belül vagy a különböző intézményekben betöltött tisztségeit, valamint az előforduló intézmények rövidítéseinek feloldását is: Román Kommunista Párt (RKP)/Partidul Comunist Român (PCR), Román Munkáspárt (RMP), Kommunista Ifjak Szövetsége (KISZ)/Uniunea Tineretului Comunist (UTC), Központi Bizottság (KB), Magyar Autonóm Tartomány (MAT)/Maros-Magyar Autonóm Tartomány (MMAT), Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa (MNDT), Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógy-szerészeti Egyetem (MOGYE), Uniunea Tineretului Muncitor (UTM).

- Csillag András (Andrei) – 1935, Dés; mérnök. 1958-tól párttag, Kolozs megyei pártbizottsági vezetőségi tag. KB-pótbizottsági tag 1979–1989 között, majd KB rendes tag 1989. november–december között. (*Membrii CC PCR.* 189–190.)
- Csucsuj (szül. Földér) Piroska Erzsébet (Paraschiva Elisabeta) – 1945, Nagyvárád; varrónő. 1966-tól párttag, a nyolcvanas években Bihar megyei RKP-bizottsági tag. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR.* 190.)
- Csupor Lajos – 1911, Marosvásárhely; szabó. 1944 decemberétől párttag, de már a két világháború között szimpatizáns, a Vörös Segély, egységes szakszervezeti, valamint a párt ifjúsági tagozatának tagja. 1952-től a MAT tartományi bizottságának vezetője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1955–1969 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR.* 190–191.)
- Czégé Sándor – 1932, Nagyszalonta, Bihar megye; agrármérnök. 1957-től párttag, több község termelészövetkezetében dolgozott, 1961–1989 között a szalontai Vörös Zászló tsz elnöke, 1968-tól a Bihar megyei PCR-bizottság tagja. 1972–1974 között KB-póttag, 1974–1989 között KB rendes tag. (*Membrii CC PCR.* 193.)
- Dávid Anna (Ana) – 1949, Zetelaka; varrónő. 1972-től párttag, 1989. november–december között a Hargita megyei PCR-bizottság vezetője és KB-póttag. (*Membrii CC PCR.* 198.)
- Deliman Katalin (Ecaterina) – 1936, Élesd, Bihar megye; tanár. A nagyváradi Pedagógia Intézet tanára, nagy nemzetgyűlési képviselő. KB-tag 1969–1974 között. (*Membrii CC PCR.* 205.)
- Domokos Géza – 1928, Brassó; eredetileg író, de főként a Kritikon Könyvkiadó igazgatójaként vált ismertté. 1953-tól párttag, a korai években több újság/folyóirat szerkesztője. KB-póttag 1969–1984 között. (*Membrii CC PCR.* 223–224.)
- Fazekas János – 1926, Lupény bányászváros, Hunyad megye; tanító. 1945 márciusától párttag, UTC-tag, majd a vezetőség tagja. Több kormányban tag, sőt, több alkalommal titkárhelyettes is. 1954–1984 között KB-tag, 1954–1966 között az RMP Titkárságának tagja. (*Membrii CC PCR.* 256.)
- Fazekas Lajos – 1925, Nagyvárád; villanyszerelő. 1945 májusától párttag, UTC-vezetőségi tag, majd Bihar megyei PCR-bizottsági tag, MNDT-vezetőségi tag. 1965–1966 között KB-póttag, 1966–1989 között rendes KB-tag. 1979–1982 között a PCR Titkárságának tagja. (*Membrii CC PCR.* 256–257.)
- Fejes Gyula – 1940, Kézdivásárhely; gépészmérnök. 1960-tól párttag, UTC-tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1969–1974 között KB-póttag, 1974–1989 között KB rendes tag. (*Membrii CC PCR.* 259–260.)
- Fodor Ferenc – 1926, Kilyénfalva (Gyergyóújfalu), Csík megye; orvos. A marosvásárhelyi MOGYE tanára, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1979–1984 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR.* 269.)

- Fülöp Károly – 1930, Szakállasfalva, Máramaros megye; villamosmérnök. 1962-től párttag, Máramaros megyei UTC-elnök, vállalatvezető. Szatmár megyei PCR-bizottsági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 273.*)
- Füstös Imre – 1934, Barátos, Kovászna megye; textilipari technikus. 1956-tól párttag, UTM-vezetőségi tag, majd Kovászna megyei PCR-bizottsági tag. 1974–1979 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 274–275.*)
- Gálpál Zsuzsanna – 1930, Újszékely; tanár. 1953-tól párttag, a marosvásárhelyi helyi pártbizottság propagandafelelőse, a MMAT néptanácsának alelnöke, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1984–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR. 279.*)
- Gere Mihály – 1919, Temesvár; kőműves. 1944. augusztus 23-tól párttag, de már a két világháború között ifjúsági tagozati tag. UTC-tag, majd vezetőségi tag, Temes megyei pártbizottsági tag, propagandafelelős. Az államtanács alelnöke, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1989 között a KB rendes tagja, 1969–1974 között a PCR Titkárságának tagja. (*Membrii CC PCR. 287–288.*)
- Hadnagy János – 1936, Nyikómalomfalva, Maros megye; asztalos. 1955-től párttag, UTC-tag, 1968-tól Hargita megyei PCR-bizottsági tag. 1979–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 307.*)
- Hajdu (szül. Fleischer) Julianna – 1939, Nagykároly; nyomdaipari munkás. 1961-től párttag, Börvely község polgármestere. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 307–308.*)
- Hajdu Győző Viktor – 1929, Székelykocsárd; újságíró. 1954-től párttag, az *Utunk*, majd az *Igaz Szó* szerkesztője, MNDT-vezetőségi tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 308.*)
- Heinrich Sándor – 1925, Arad; mérnök. 1969–1979 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 311–312.*)
- Király Károly – 1930, Dicsőszentmárton; asztalos. 1954-től párttag, UTM-tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1969–1974 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 349–350.*)
- Kiss István – 1920, Nagyenyed; vegyészmérnök. 1945-től párttag, előbb az UTM-ben, majd a MAT tartományi bizottságában tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1974 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 350.*)
- Koppándi Sándor – 1929, Zernyest, Brassó megye; lakatos. 1946-tól párttag, UTC-tag, 1963-tól instruktor, majd a KB Propaganda és Sajtóosztály vezetője, az MNDT titkára. 1974–1984 között KB-póttag, 1984–1989 között rendes tag. (*Membrii CC PCR. 351.*)
- Korodi István – 1924, Mikefalva, Maros megye; esztergályos. 1947-től párttag, szakszervezeti és üzemi vonalon tevékenykedett. Maros, majd Kovászna megyei PCR-bizottsági tag, MNDT-tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1979–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR. 352.*)

- Kovács Bartos Mihály – 1923, Székelyderzs; szakképzetlen munkás. 1945-től párttag, MNSZ-tag, Udvarhely járási PCR-titkár, a Hargita megyei néptanács alelnöke. 1969–1974 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 352.*)
- Kovács Erzsébet – 1937, Madéfalva; cukrász. 1966-tól párttag, 1979–1984 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 352.*)
- Kovács György Dénes – 1911, Etéd; író. Az *Igaz Szó* főszerkesztője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1955–1974 között KB-tag. (*Membrii CC PCR. 352.*)
- Kovács József – 1919, Fény község, Temes megye; tanár. 1947-től párttag, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1979–1984 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 352.*)
- Kőműves János – 1925, Felső-Marosújvár (Marosújvár); villanyszerelő. 1946-tól párttag, 1957-től Udvarhely rajoni titkár. 1965–1969 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 350.*)
- Létay Lajos – 1920, Aranyosrákos; író. 1947-től párttag, előtte több kolozsvári középiskola irodalomtanára, majd az *Irodalmi Almanach*, végül az *Utunk* folyóirat főszerkesztője. A Romániai Írószövetség vezetőségi tagja, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1969 között KB-póttag, 1969–1989 között KB rendes tag. (*Membrii CC PCR. 360–361.*)
- Lipták Julianna – 1950, Fugyivásárhely, Bihar megye; cipőgyári dolgozó. 1970-től párttag, a nagyváradi cipőgyár pártbizottságának titkára, megyei pártbizottsági tag. 1989. november–december között KB-tag. (*Membrii CC PCR. 363–364.*)
- Luka László (Vasile Luca) – 1898, Szentkatolna, Kovászna megye; lakatos. 1921-től párttag, 1938-ban KB-tag. 1944-től titkársági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő, pénzügyminiszter. 1945–1952 között KB-tag, Politbüro-tag és titkársági tag. (*Membrii CC PCR. 365.*)
- Mihály Levente – 1915, Lipnița, Konstanca megye; közigazdász. A két világháború között Vörös Segély-tag, párttag 1939-től. 1944-től a Hazafiak Szövetsége főtitkára, majd számos minisztérium dolgozója. Később a Nemzeti Statisztikai Intézet igazgatója, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1960–1965 között KB-póttag, 1965–1976 között KB-tag. (*Membrii CC PCR. 362.*)
- Mircea-Ferencz Anna – 1953, Csíkszereda; kötötttruhagyári munkás. 1974-től párttag, UTC-tag, majd Hargita megyei UTC-vezetőségi tag, megyei pártbizottsági tag, MNDD-vezetőségi tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR. 398.*)
- Mogyorós/Magyarosi Sándor (Alexandru Moghioros) – 1911, Nagyszalonta; géplakatos. 1929-től párttag, 1936-ban a híres Ana Pauker-per vádlottjaként 9 évre ítélték el. 1944-től karrierje emelkedett, begyűjtési felelős, majd miniszter, miniszterelnök-helyettes, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1945–1968 között KB-tag, 1948–1965 között PB, 1954–1965 között titkársági tag. (*Membrii CC PCR. 402.*)

- Molnár Imre – 1930, Tusnád; mezőgazdasági munkás. 1958-tól párttag, Csík rajoni pártbizottsági tag, 1967-től a tusnádi tsz elnöke. 1974–1984 között KB-póttag, 1984–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 406.)
- Molnár József – 1935, Feketehalom, Brassó megye; asztalos. 1959-től párttag, UTC-tag, sepsiszentgyörgyi városi pártbizottsági tag. 1989. november–december között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 406.)
- Nagy Ferdinánd – 1930, Bereck; gazdasági mérnök. 1956-tól párttag, Szatmár és Máramaros megyei pártbizottsági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1972–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 416–417.)
- Nagy Pál – 1928, Királydaróc, Szatmár megye; vasmunkás. 1954-től párttag, a szatmárnémeti Unio Vasgyár pártbizottságának vezetője, városi titkárhelyettes, megyei pártbizottsági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1969–1979 között KB-póttag, 1979–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 417.)
- Páll Árpád – 1929, Felsőboldogfalva, Hargita megye; tanár. 1954-től párttag, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem matematikatanára, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1984–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 446–447.)
- Pardi György – 1929, Kolozsvár; gépészmérnök. 1957-től párttag, karrierjét a kolozsvári Unirea vasgyár esztergályosaként kezdte. 1974–1987 között a kolozsvári nehézipari kombinát igazgatója. 1984–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 450.)
- Péterfi István – 1906, Déva; tanár. 1959-től párttag, a Román Akadémia levelező, majd rendes tagja, az államtanács alelnöke, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1969–1972 között KB-póttag, 1972–1978 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 462–463.)
- Rab István – 1939, Négyfaluban/Szecseseváros, Brassó megye; tanár. 1960-tól párttag, előtte több településen tanár. UTC-tag, a *Brassói Lapok*nál rövid ideig szerkesztő, majd Kovászna megyei pártbizottsági tag, és Hargita megyei pártfunkciója is volt. 1989 előtt a Kovászna megyei néptanács vezetője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1982–1984 között KB-póttag, 1984–1989 között KB rendes tag. (*Membrii CC PCR*. 495.)
- Răceanu (Pap) Ilona – 1911, Makó; textilipari dolgozó. 1927-től párttag, 1940–1943 között RKP titkárságnak tagja, nagy nemzetgyűlési képviselő, 1957–1958-ban a MAT pártbizottságának titkára. 1955–1958 között a KB póttagja. (*Membrii CC PCR*. 500.)
- Rangecz József – 1904, Újvarsánd, Arad megye; pártaktivista/politikus. 1930-tól párttag, Arad megyei pártbizottsági tag, 1943–1945 között Emil Bodnăraşsal és Constantin Pârvolescuval a Főris Istvánt megpuccsoló vezetőség (Ideiglenes KB) tagja. 1945–1948 között a KB káderosztályát vezette, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1945–1952 között KB-tag, 1948–1952 között PB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 499.)

- Richter (szül. Szabó) Éva – 1937, Csíkszereda; vegyészmérnök. 1961-től párttag, a Kovászna megyei pártbizottság gazdasági felelőse, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1982–1984 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 512.)
- Leontin Sălăjan (Szilágyi Levente) – 1913, Tasnádszántó, Szatmár megye; lakatos. 1939-től párttag, a két világháború közötti időszakban bánsági tartományi titkár, 1945-ben Szatmár megyei titkárhelyettes. Több minisztériumban dolgozott, 1951–1955 között vezérkari főnök, 1955–1966 között hadügyminiszter, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1945–1966 között KB-tag, 1955–1965 között PB-póttag. (Szilágyi Levente. *Membrii CC PCR*. 529.)
- Stöffel Imre – 1913, Csák, Temes megye; újságíró. 1930-tól párttag, külügyminisztériumi tisztviselő. 1965–1974 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 547.)
- Sütő András – 1927, Pustakamarás; író. 1947-től párttag, a *Falvak Népe* főszerkesztője, a Romániai Írószövetség vezetőségi tagja, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1969–1984 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 553.)
- Szabó Imre – 1926, Szalárd; agrártechnikus. 1946-tól párttag, az érmihályfalvi tsz elnöke, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1969 között KB-póttag, 1969–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 554.)
- Szabó Imre – 1935, Németpereg, Arad megye; agrárgépész. 1964-től párttag, a németperegi tsz elnöke. 1989. november–december között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 554.)
- Szabó (szül. Kovács) Irina – 1940, Nagyajta; fonó. 1959-től párttag, technikus, majd közgazdász, végül elnök a sepsiszentgyörgyi Olt textiliipari üzemben, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1979–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 554.)
- Szabó Sándor – 1930, Betlen, Brassó megye; tanár. 1956-tól párttag, 1959-től a Babeş-Bolyai Tudományegyetem tanára, a *Korunk* rovatvezetője, Kolozs megyei pártbizottsági tag, valamint a KB Agit-Prop. Osztály helyettes vezetője. 1984–1989 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 553–554.)
- Szász József – 1932, Bonchida; lakatos. 1953-tól párttag, a Brassó megyei pártbizottság agit-prop felelőse, a Hargita megyei néptanács helyettes vezetője, majd vezetője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1972–1979 között KB-póttag, 1979–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 555.)
- Szekeres Sándor – 1926, Lugos; nyomdász. 1945-től párttag, 1963–1979 között Maros és Hargita megyei párttitkár, 1979–1980 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 555.)
- Szenkovics Sándor – 1902, Dés; gépészlakatos. 1925-től párttag, többször került börtönbe. A két világháború közötti időszakban hat hónapot moszkvai kiküldetésen volt, 1939-ben Erdély tartományi titkára. 1945 után a szakszervezeti konföderáció titkára, könnyűipari miniszter, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1960–1979 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 533–534.)

- Szilágyi Dezső – 1928, Erdőd, Arad megye; újságíró. 1945-től párttag, a *Dolgozó Nép*, majd az *Előre* főszerkesztője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1969 között KB-póttag, 1969–1989 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 556.)
- Szotyori Ernő – 1927, Marosvásárhely; gépészmérnök. 1955-től párttag, több üzem vezetője, Maros megyei pártbizottsági, marosvásárhelyi városi pártbizottsági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. (*Membrii CC PCR*. 556.)
- Takács Lajos – 1908, Vizakna, Szeben megye; jogász. 1945-től párttag, államtitkár-helyettes a Nemzetiségügyi Államtitkárságon, a Bolyai Tudományegyetem utolsó rektora (1959). Nagy nemzetgyűlési képviselő, MNDT-vezetőségi tag. 1965–1977 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 563–564.)
- Tyukodi István – 1933, Egeres; agrármérnök. 1959-től párttag, a szatmárudvari tsz elnöke. 1974–1979 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 590.)
- Uglár József – 1920, Nagybánya; ács. 1945-től párttag, Máramaros megyei UTC-tag, nagybányai tartományi titkár, a szatmári néptanács vezetője, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1989 között KB-tag, 1974–1979 között titkársági tag. (*Membrii CC PCR*. 595–596.)
- Varga József – 1925, Érdengeleg, Szatmár megye; mezőgazdasági dolgozó. A szilágypéri tsz elnöke, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1989. november–december között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 604.)
- Veres Miklós – 1924, Kőrödszentmárton, Maros megye; víz-, gázszerelő. 1946-tól párttag, UTM-tag, majd a dicsőszentmártoni rajon pártbizottságának titkára. Marosvásárhelyi városi pártbizottsági, megyei pártbizottsági elsőtitkár, líbiai nagykövet, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1984 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 615–616.)
- Vida Géza – 1913, Nagybánya; szobrász. Hivatalosan 1945-től párttag, de már a két világháború közötti időszakban többször letartóztatták illegális röpcézésért. Harcolt a spanyol polgárháborúban, majd a második világháborúban a román hadsereg önkéntese. Máramaros megyei pártbizottsági tag, nagy nemzetgyűlési képviselő. 1965–1969 között KB-póttag, 1969–1980 között KB-tag. (*Membrii CC PCR*. 616–617.)
- Vincze János (Ion Vințe) – 1910, Lippa; könyvelő. 1931-től párttag, 1942-ben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1945 után több minisztérium minisztere, budapesti nagykövet, nagy nemzetgyűlési képviselő, MNDT-tag. 1948–1955 között KB-póttag. (*Membrii CC PCR*. 618–619.)

HUNGARIAN MEMBERS IN THE TOP LEADERSHIP OF THE ROMANIAN WORKERS PARTY/ROMANIAN COMMUNIST PARTY

Keywords: *Central Committee; Romanian Communist Party; party leadership; Hungarian members; interest representation*

During the period of the communist dictatorship between 1945 and 1989, one of the highest forums of the Communist Party was the Central Committee. As members of Hungarian origins were present in the body, the Hungarian community has had its representatives there. But since the CC had little real power, membership was only of symbolic value. The statistical investigation established that the proportion of Hungarian members was fluctuating. There were times when Hungarians were overrepresented compared to the total number of the population, but there were times when it was far below (5%). Most CC members came from a multilingual environment, which is why they were more “understanding” toward the party leaders’ and Romanian members’ positions on the issue of nationalities. The investigation revealed that there were CC members who held this symbolic function only for two months, while others were members of the body for up to 20–30 years. However, none of the Hungarian members of CC was in position to improve the legal situation of the Hungarian minority in Romania.

MEMBRII MAGHIARI ÎN CONDUCEREA DE VÂRF A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN/PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN

Cuvinte-cheie: *Comitetul Central; Partidul Comunist Român; conducerea de vârf a partidului; membrii maghiari; reprezentarea intereselor*

Între 1945–1989, în perioada dictaturii comuniste din România, unul dintre cele mai înalte foruri ale Partidului Comunist a fost Comitetul Central. În acest organism erau prezenți și membrii de origine maghiară, deci implicit și minoritatea maghiară era reprezentată. Fiind un organ cu puteri foarte limitate, calitatea de membru avea o funcție mai degrabă simbolică. Investigația noastră statistică a stabilit că proporția membrilor maghiari era fluctuantă. În unele momente proporția maghiarilor față de totalul populației țării era suprareprezentată, iar în altele mult subreprezentată (5%). Majoritatea membrilor CC proveneau dintr-un mediu multilingv, ceea ce a făcut să fie mult mai „înțelegători” față de conducerea partidului și față de poziția majorității românești privind problemele naționalităților. Ancheta a relevat că au existat membri CC care au deținut această funcție doar două luni, în timp ce alții au fost printre rândurile CC până la 20–30 de ani. Cu toate acestea, niciunul dintre ei nu a reușit să obțină rezultate semnificative și realiste prin care să îmbunătățească situația juridică a minorității maghiare din România.